ಭಾರತದ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ: ಭವಿಷ್ಯದ ಭಾರತ@2047

ಸುರೇಶ ಮಾಡಮಗೇರಿ

ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ನವನಗರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17296522

ABSTRACT:

ಭಾರತವು ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. 2047 ರೊಳಗೆ "ವಿಕಸಿತ ಭಾರತ" ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದತ್ತ ಸಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಆರ್ಥಿಕ ವೃದ್ಧಿಗೆ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಲಿದೆ. ಹಸಿರು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ, ಡಿಜಿಟಲ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬಳಕೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ದೇಶವು ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿ ಗುರಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಭರವಸೆ ಇದೆ. ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಭಾರತದ ಸಮಗ್ರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ದಾರಿತೋರಿಸಿ, "ಭವಿಷ್ಯದ ಭಾರತ 2047" ರ ಕನಸನ್ನು ನನಸಾಗಿಸಲು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಸಾಧನವಾಗಲಿದೆ.

KEYWORDS:

ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಚರಣೆಗಳು, ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಮದರಸಾಗಳು, ಡಿಜಿಟಲ್, ವಿಕಸಿತ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಭಾರತವು ತನ್ನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಜನಪದ ಪರಂಪರೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ, ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮವರೆಗೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದೆ. ಕಾಶಿ, ತಿರುಪತಿ, ಅಮೃತಸರದ ಸ್ವರ್ಣಮಂದಿರ, ಬೋಧ್‌ಗಯಾ, ಹಂಪಿ, ತಾಜ್ ಮಹಲ್ ಮುಂತಾದ ಪವಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಅರಣ್ಯ, ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳು, ಜಲಪಾತಗಳು, ಕಡಲ ತೀರಗಳು ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಮಗ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತವು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅಗತ್ಯ ಆಧುನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ಡಿಜಿಟಲ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆಮ್ಮೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಬಲ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಗುರುತ್ವ ನೀಡುವ ಪ್ರಮುಖ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಪ್ರಕಾರಗಳು:

1. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ

ಭಾರತದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು

ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಕೇರಳದ ನವರಸ, ಕಾಶಿ–ವ್ಯಾಪಾರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಕೋಟೆಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕದ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯಗಳ ಇನ್ನಿತರ ಇತಿಹಾಸ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಭಾರತದ ದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಗಳು. ಹಂಪಿ, ಬಿದರ್, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು, ಬಾದಾಮಿ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ವೈರಮುಡಿ, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್‌ನ ಆರ್ನ್‌ಬಿಲ್ಲು ಉತ್ಸವ, ಬಂಗಾಳದ ನವರಾತ್ರಿ ದುರ್ಗಾ ಉತ್ಸವ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿ ಉತ್ಸವ, ಕೇರಳದ ವಿಷು ಹಬ್ಬ ಹೀಗೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಬ್ಬಗಳು ಪ್ರವಾಸ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತವೆ.

- ಕಲಾ–ಸಾಹಿತ್ಯ: ಯಕ್ಷಗಾನ, ದಸರಾ ಹಬ್ಬ, ದೋಲೋತ್ಸವ, ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವಂತ ದರ್ಶನ.
- ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ: ಜನಪದ ಗೀತೆಗಳು, ನೃತ್ಯ, ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿಸುತ್ತವೆ.
- ಪರಂಪರೆ ಹಬ್ಬಗಳು: ಮೈಸೂರು ದಸರಾ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಚಿತ್ರಾ ಹಬ್ಬ, ಕರಾವಳಿಯ ಕುಂಬಳ ಹಬ್ಬ ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

2. ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ

ಭಾರತವು ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಗಂಗಾ ನದಿಯ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ತಿರುಪತಿ, ಶೃಂಗೇರಿ, ಅಮೃತಸರ, ಅಜ್ಮೇರ್, ಶಬರಿಮಲೆ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಬೋಧ್‌ಗಯಾ, ಸಾರನಾಥ ಮುಂತಾದ ತೀರ್ಥ ಸ್ಥಳಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಭಾರತದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಭಾರತವನ್ನು "ಧರ್ಮಭೂಮಿ" ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದು, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಸಿಖ್, ಇಸ್ಲಾಂ, ಕ್ರೈಸ್ತ, ಪಾರ್ಸಿ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತವು ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಾಸ ಕೇಂದ್ರಗಳು

- ಹಿಂದು ಧರ್ಮ: ಕಾಶಿ, ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಮಥುರಾ, ತಿರುಪತಿ, ಪುರಿ, ರಾಮೇಶ್ವರಂ, ಗಂಗಾ ನದಿ ತೀರಗಳು.
- ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ: ಬೋಧ್ ಗಯಾ, ಸಾರನಾಥ್, ಕುಶಿನಗರ, ಲುಂಬಿಣಿ (ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿದೆ ಆದರೆ ಭಾರತದಿಂದ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ).
- ಜೈನ ಧರ್ಮ: ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಪಾವಾಪುರಿ, ಗಿರ್ನಾರ್, ಪಾಲಿಟಾನ.
- ಸಿಖ್ ಧರ್ಮ: ಅಮೃತಸರದ ಸ್ವರ್ಣಮಂದಿರ (Golden Temple), ಆನಂದಪುರ ಸಾಹಿಬ್.
- ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮ: ಅಜ್ಮೇರ್ ಶರೀಫ್ ದರ್ಗಾ, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಮಕ್ಕಾ ಮಸೀದಿ.
- ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮ: ಗೋವಾದ ಹಳೆಯ ಚರ್ಚುಗಳು, ಕೇರಳದ ಸೇಂಟ್ ಥಾಮಸ್ ಚರ್ಚ್.
- ಪಾರ್ಸಿ ಧರ್ಮ: ಮುಂಬೈ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿನ ಅಗ್ನಿಯಾರಿ ಮಂದಿರಗಳು.

ಭಾರತದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಮಹತ್ವ

1. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಾಂತಿ – ಜನರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ನೆಮ್ಮದಿ, ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ.
2. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ – ಹಬ್ಬ–ಹರಿದಿನಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

ಉಳಿಯಲು ಸಹಕಾರಿ.

3. ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭ – ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಮಠಗಳು, ದರ್ಗಾಗಳು, ಚರ್ಚುಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ.
4. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಕರ್ಷಣೆ – ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಭಾರತ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.
5. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಏಕತೆ – ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳ ಜನರು ಪರಸ್ಪರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವುದರಿಂದ ಸಾಮರಸ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

3. ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ

ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವೆಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ, ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಜೀವಜಾಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ. ಅರಣ್ಯಗಳು, ಜಲಪಾತಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಕಡಲತೀರಗಳು, ವನ್ಯಜೀವಿ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾನವನಿಗೆ ಮನಶಾಂತಿ, ಆರೋಗ್ಯಕರ ವಾತಾವರಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಸ್ಥಿರಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

ಹಿಮಾಲಯದ ಪರ್ವತಗಳು, ಕಾವೇರಿ ಹಾಗೂ ಗೋದಾವರಿ ನದಿಗಳ ಸೊಬಗು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ತೋಟಗಳು, ಹೆಬ್ಬೆ ಆಲಿಕೊಂಬೆ, ಬಂಡೀಪುರ ಅಭಯಾರಣ್ಯ, ಪಕ್ಷಿಧಾಮಗಳು, ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮರುಸ್ಥಳದ ಕಾಡುಗಳು ಈ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ.

4. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಪುರಾತನ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಕೋಟೆಗಳು, ಅರಮನೆಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಸೀದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಹಂಪಿ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು, ಅಜಂತಾ–ಎಲ್ಲೋರಾ, ದೆಹಲಿ ಕೋಟೆ, ತಾಜ್ ಮಹಲ್ ಮುಂತಾದವು ಭಾರತದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರವಾಸ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಉಳಿಸಲು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹರಡಲು ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸಿಗರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ. ಜೊತೆಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಏಕತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಸಮಾಜದ ಸಮಗ್ರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ತಾಜ್ ಮಹಲ್, ಕೇರಳದ ಕೋಟೆಗಳು, ವಿಜಯನಗರದ ಹಂಪೆ ಮತ್ತು ಮುಂಬೈನ ಗೇಟ್ವೇ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಬಾದಾಮಿಯ ನಾಲ್ಕು ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಐಹೊಳೆ–ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಬಿಜಾಪುರದ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟ, ಬೇಲೂರು ಮತ್ತು ಹಳೇಬೀಡಿನ ಹೊಯ್ಸಳರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಗವಾನ್ ಮದರಸಾಗಳು ಇನ್ನು ಮುಂತಾದ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಗಳಾಗಿವೆ.

5. ಆಧುನಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ

ಆಧುನಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ವಿಕಸಿಸಿದೆ. ಇಂದು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೇ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಕ್ರೀಡೆ, ಸಾಹಸ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರವಾಸಗಳ ರೂಪದಲ್ಲೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆನ್‌ಲೈನ್ ಬುಕಿಂಗ್, ವಿಮಾನಯಾನ, ಹೋಟೆಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಡಿಜಿಟಲ್ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರವಾಸ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಇದು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ನೇಹ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಿನಿಮಯ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಆಧುನಿಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶಕ್ತಿದಾಯಕ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

ಅಡುಗೆ, ಫಿಲ್ಮ್, ವ್ಯಾಪಾರ, ಔದ್ಯೋಗಿಕ ವಿಡಿಯೋಗ್ರಾಫಿ, ಫೋಟೋಗ್ರಾಫಿ, ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಆಧುನಿಕ ಹೋಟೆಲ್, ರೆಸಾರ್ಟ್ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಭಾರತದ ಜಿ.ಡಿ.ಪಿ. ಮತ್ತು ಜಿ.ಎಸ್.ಟಿ.ಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಪ್ರಗತಿ

1. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 2020ರ ನಂತರ "Incredible India" ಮತ್ತು "Dekho Apna Desh" ಮುಂತಾದ ಅಭಿಯಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿದೆ.
2. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಸುಲಭ ಪ್ರವೇಶ.
3. ಡಿಜಿಟಲ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬಳಕೆ – ಆನ್‌ಲೈನ್ ಬುಕಿಂಗ್, ವೀಸಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸುಲಭ.
4. ಹೋಟೆಲ್, ರೆಸಾರ್ಟ್ ಮತ್ತು ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
5. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಸವಗಳು, ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತವೆ.

2047 ರ ದೃಷ್ಟಿ: ವಿಕಸಿತ ಭಾರತ

2047 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಪಡೆದ 100 ವರ್ಷವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಯಾಮವಾಗಿರಬೇಕು.

1. ಸತತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ – ಪರಿಸರವನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡದೆ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು.
2. ಸಹಜ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಉಳಿವು – ಬೆಟ್ಟಗಳು, ನದಿಗಳು, ಕಾಡುಗಳು ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು.
3. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ – ಹಳೆಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಲಾ ರೂಪಗಳು, ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು.
4. ಡಿಜಿಟಲ್ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ – ಆನ್‌ಲೈನ್ ಗೈಡ್, ಇ–ಬುಕಿಂಗ್, ಡಿಜಿಟಲ್ ಮ್ಯಾಪ್ಸ್ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸಿ ಮಾಹಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

5. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ – ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನ, ಹಳ್ಳಿ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಜಾನುವಾರು ಬೆಳೆಗಾರಿಕೆ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಿಗೆ ಆದಾಯ.
6. ಸೌಖ್ಯಕರ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷಿತ ಪ್ರವಾಸಿ ಅನುಭವ – ಸುರಕ್ಷಿತ ಸಾರಿಗೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು ಮತ್ತು ಸುಲಭ ಪ್ರವಾಸಿ ಮಾರ್ಗಗಳು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಸವಾಲುಗಳು

1. ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯ ಮತ್ತು ಕಸ–ನಿರ್ವಹಣೆ ಕೊರತೆ.
2. ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೀವ್ರತೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಹಾನಿ.
3. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ಹಾನಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಕೊರತೆ.
4. ಇ–ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಗತ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶದ ವ್ಯತ್ಯಾಸ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಮಹತ್ವ

1. ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ – ಉದ್ಯೋಗ, ಹೋಟೆಲ್, ರೆಸಾರ್ಟ್, ಹಸ್ತಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವೃದ್ಧಿ.
2. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾಗೃತಿ – ಸ್ಥಳೀಯ ಕಲಾ ರೂಪಗಳು, ಉತ್ಸವಗಳು ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ ಉಳಿವಿಗೆ ಸಹಾಯ.
3. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗುರುತು – ದೇಶದ ಗುರುತನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮುಂದೂಡುವುದು.
4. ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಉಳಿವು – ಕಾಡುಗಳು, ನದಿಗಳು, ಹಿಮಾಲಯದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನೆರವು.
5. ಭಾರತವನ್ನು ವಿಶ್ವ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ತರುವ ಸಂಗ್ರಹ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು 2047 ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಲಿದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಮೂಲಕ, ನಮ್ಮ ದೇಶ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೂ, ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ, ಸಮುದಾಯ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಿಕಸಿತ ಭಾರತ 2047 ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು.

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ – ಭವಿಷ್ಯದ ಭಾರತ @2047, ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಕಣಜವಾಗಿದೆ. ಭವಿಷ್ಯದ ಭಾರತ 2047ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರವು ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಸಮನ್ವಯದಿಂದ ಭಾರತವು ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಹೃದಯ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲದು. ಡಿಜಿಟಲ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಸಂಪರ್ಕಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹೊಸ ಹಾದಿ ತಾಳಲಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವು ಆತ್ಮನಿರ್ಭರ ಭಾರತ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಗುರು ಭಾರತದ ಕನಸು ನನಸಾಗಿಸಲು

ಪ್ರಮುಖ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಲಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. Mishra. P.K– Verma J.K., (2008) Tourism in India .New Century Publication.
2. Palash Handique – Hemanta Saikia., (2013) Tourism Development and planning in India. SSDN Publisher And Distributors.
3. Abhoy Das Jhangi (2019) Tourism In India. Pacific Books International Publisher
4. Encyclopaedia of Indian History

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.